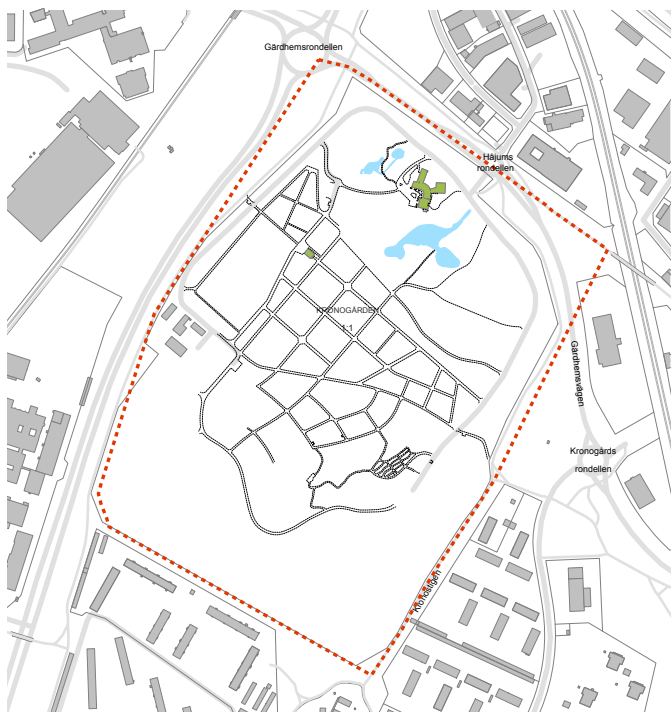

15:D HÅJUMS BEGRAVNINGSPLATS

BESKRIVNING AV KULTURMILJÖN

Håjums begravningsplats är belägen i stadsdelen Kronogårdens norra del. Området gick tidigare under namnet Håjums bankar och var en mindre grusås som användes som grustag. I området finns flera fornlämningar som vittnar om att platsen tidigt används som begravningsplats. Brandgropar visar att människor begravde sina döda här redan under stenåldern och skålgropar antyder dessutom att platsen används som kultplats redan under bronsåldern.

Anläggningen är som helhet mycket stor och den kuperade terrängen gör den svår att överblicka. Från att området började planeras som begravningsplats 1913 har den successivt byggts ut under 1940, 50, 70 och 90-talet.

Den äldsta delen, som tidigare kallats Östra kyrkogården, började planläggas år 1913, (strax innan Trollhättan blev stad 1916) av stadsingenjören Karl Pehrson. Området anpassades för kistbegravningar med traditionella fyrkantiga kvarter. Från samma tid är Metakapellet, ritat av Svante Dyhlén i en nationalromantisk stil med gotiska influenser.

I början av 1940-talet utökades begravningsplatsen från Metakapellet österut med åtta identiska kvarter med rumsbildande häckar kring kanterna, även denna gång ritat av Karl Pehrson. Den strama symmetrin med asfalterade gångar som kantas av trädalléer skapar ett karakteristiskt rutnät.

År 1956 invigdes det moderna krematoriet med tillhörande kapellbyggnader och parkanläggning, ritat av trädgårdsmästaren Artur Hermansson. Det var även nu som namnet Håjums begravningsplats började användas. De senare delarna av kyrkogården skiljer sig från de tidigare och har karaktären av skogskyrkogård. Området karaktäriseras av den omväxlande topografin med lummiga träddungar och en spegeldamm. Inspirationen kommer säkerligen från Gunnar Asplunds skogskyrkogård utanför Stockholm, en kyrkogårdsform som var mycket populär under mitten av 1900-talet.

Byggnaderna är ritade av Åke Porne och har vitslammade tegelfasader och stora kopparklädda tak som kragar ned en bit på fasaden. Både kapellkrematoriet, Hoppet och Ljusets kapell och klockstapeln är mycket typiska för sin tids arkitektur.

Minneslunden anlades 1970-71 sydöst om Hoppets och Ljusets kapell och markeras av ett stående kors av mönstergjutna kristallglasmoduler i en kopparram utformat av konstmederna Paul Schubert och Tom Möller vid Lindshammars Glasbruk.

Utöver dessa finns även olika typer av askgravar. De senaste är askgravslunden i områdets södra del där det finns möjlighet för att sprida askan efter ordnande former. En plats har utformats med hjälp av stenkonstnären Lolo Funck Andersson. Inom området finns även tre områden för muslimska gravsättningar. Den första anlades under 1980-talet och de två senare år 1990. Samtliga gravar inom de muslimska kvarteren är orienterade i väst-östlig riktning.

Metakapellet från 1916 i välbevarad nationalromantisk tegelarkitektur.

MOTIV

Håjums begravningsplats med tillhörande byggnader är en av Trollhättans äldsta. Platsen och byggnaderna visar både en äldre och en modernare begravningstradition med tillhörande anläggningar från 1916 och 1956.

Metakapellet från 1916 i nationalromantisk stil utgör tillsammans med de rätvinkliga begravningskvarteren en representativ miljö för 1900-talets tidigaste begravningstradition.

Hoppets och Ljusets kapell har, tillsammans med klockstapeln i samma utförande, stora arkitektoniska värden. Byggnaderna har en tidstypisk utformning som tydligt speglar 1950-talets mycket särpräglade arkitektur med strama former och material så som tegel, puts och kopparplåt. Byggnaderna samverkar väl med naturen och topografin. De omtalades vid uppförandet som Trollhättans första moderna monumentalbyggnad. Ljusets kapell har Sveriges första utsmyckning utförd av en kvinna i ett kapell.

INGÅR OCKSÅ I

Håjums begravningsplats är utvärderad i kulturmiljöprogrammet från 1992. I programmet uppmärksammas särskilt områdets långa kontinuitet med den äldre traditionella kyrkogården till den mer landskapsanpassade skogskyrkogården. Metakapellet från 1913 och krematorieanläggningen från 1956 uppmärksammas med stora arkitektoniska kvaliteter.

Begravningsplatsen med byggnader är även uppmärksammas vid en inventering av kyrkor i Trollhättans kommun vilken genomfördes, 2002 - 2005. www.bebyggelseregistret.raa.se

GÄLLANDE SKYDD

Byggnaderna och begravningsplatserna är skyddade enligt kulturmiljölagen 4 kap. 3 § och 13 §.

Överst. Vy över dammarna i den del av kyrkogården som präglas av skogskyrkogårdsidealet. Mitten: under 1970-talet anlades en minneslund. Nederst: De rätvinkliga kvarteren i de äldsta delarna har en välbevarad karaktär med låga häckar och höga alléer.

FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Kyrkomiljöer behandlas under kulturmiljölagen och frågor gällande tillstånd om förändring hanteras av Länsstyrelsen.

4 kap. i kulturmiljölagen har bestämmelser om kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser. En kyrkobyggnad är enligt lagen en byggnad som före den 1 januari 2000 invigts för Svenska Kyrkans gudstjänster och vid samma tidpunkt ägdes och förvaltades av Svenska Kyrkan.

I 4 kap. 13 § skyddas begravningsplatser och de byggnader som finns där. Tillstånd från Länsstyrelsen krävs för att riva eller väsentligt ändra befintliga byggnader.

Kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser tillkomna före 1939 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd från Länsstyrelsen. Detta gäller även de nyare delarna av anläggningen som är anlagda i anslutning till äldre begravningsplats.

På Håjums begravningsplats finns flera olika tiders begravningstraditioner representerade. Metakapellet i nationalromantisk stil från 1916 och Hoppets kapell från 1956 är båda karakteristiska byggnader för sin tid.